

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ

СЛОВО, ПРОИЗНЕСЕНО НА 8 ДЕКЕМВРИ 1956 НА СВ. ЛИТУРГИЯ В ПАРАКЛИСА НА ДУХОВНАТА
АКАДЕМИЯ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ В ГР. СОФИЯ

„Всичките ми извори са в тебе“ (Пс. 86:7).

Някога богоизбраният израилски народ, гледайки на своя възлюблен Сион, трогателно пее Давидовия псалом: „А за Сион ще казват: тоя и тоя мъж се роди в него, и Сам Всевишният го укрепил. И които пеят, и които свирят, повтарят: всичките ми извори са в тебе“ (Пс. 86:5-7).

С такова, и дори с още по-голямо умиление трябва днес и българският народ, молитвено чувствувайки светлата памет на преблажения наш отец свети Климент Охридски, да пее и признателно да прославя новия Сион, който Господ благоизволи да си издигне в нашата земя — светата Православна църква. Защото нанстина в нея, в светата църква, се родиха и духовно възрастваха много наши велики свети мъже, които в слово и дело прославиха Божното име и своя род. Защото неподкупната историческа правда свидетелствува, че всички извори на нашето национално и духовно битие са в новия Сион на Господа — в светата българска църква.

Днешният светъл празник на светия мъж и Божии угодник, на покровителя на нашата Алма матер — Духовната академия и на благочестивия български народ — св. Климент Охридски, ни задължава да помним тая историческа правда, за да не секне никога в сърцата ни любовта ни към българския Сион, към майката-църква.

Когато отправим поглед към стародавно българско време, пред нас възсиява дълга редица от мили образи, бляскава колона от богоосенени проповедници на светата ни вяра, „светозарни учители“ и наставници, създатели на славянско писмо и на славянска книга, строители на родна църква и родно училище. Челници в тая свещена колона са светите Седмочисленици: равноапостолите Кирил и Методий и учениците им Климент, Наум, Сава, Горазд и Ангеларий. И седмината — еднакво близки и скъпи на сърцето ни! Но в любовта ни към тях св. Климент има преднина, както има преднина със заслугата си за утвърждаване делото на неговите учители светите Кирил и Методий: за разцърфтяване на славянската писменост в България и за създаване на независима народна църква.

Далечината на времето, в което живял и работил тоя светозарен мъж, е избледила у народа паметта за рода и мястото на рода му. Но едно трябва да се счита положително, че те не могат да бъдат далеч от града на неговите учители светите Кирил и Методий, защото той „от млада и

нежна възраст“ е познавал Методия, когото поставил за образец на своя живот. Солунската църква, която Господ въздигна чрез Своя избран съсъд — великия просветител на езичниците св. ап. Павел (Деян. 9:15; 17:1-4), е дарила на българския народ светого Климента, както е дарила на славянския род равноапостолите Кирила и Методия. Сърдечната дружба и сътрудничеството с тези първи негови учители и наставници във вярата, създадена навярно още в манастира Полихрон на Малоазийския Олимп, гдето двамата братя се уединили да стъкмят славянската азбука, продължила и през цялото време на тяхното велико мисионерско-просветително дело в славянска Великоморавия. А когато, след смъртта на Методия, враговете на православията изгонили оттам Климента, той, заедно с Наума и Ангелария, потърсил убежище в родна България.

До появата на св. Климента като църковен и народен просветител, новата християнска вяра представлява за новопокръстените българи заключен извор. Те докосвали устни до кладенеца с живата вода — до словото Божие — но утоление на жаждата си за истинско богопознание не получавали. Думите на Господа, изговаряни от чужди свещеници на чужд, непонятея за тях език, досягали ухото, но не стигали до сърцата им. И българският народ — повече със сърцето, отколкото с уста и с разум — се молил с думите на псалмиста: „Простирам към Тебе ръце: душата ми е към Тебе като жедна земя“ (Пс. 142:6).

На този новозаветен Израил Господ изпратил нов Моисей — светого Климента. Като старозаветния Моисей в пустинята (Изх. 17:6), той с жезъла на родното българско слово ударил скалата на новата вяра и от нея бликнали обилни извори на благодат и истина, на светлина и знание. И всички жадни се стичат да черпят и пият до насита от тоя живоносен извор. А те били много — целият български народ. И не само българският. По него време всички славянски народи представлявали огромна духовна пустиня, а душите им приличали на жадна земя. Сега вече те получавали утоление на своя копнеж за богопознание. Едва сега думите Господни, вестни от родни пастири на родна българска реч, стигали до дълбините на техните сърца.

Велика радост и духовно веселие залели българската земя. За нея се сбъднало словото на пророка: „И водният призрак ще се превърне в езеро, и жедната земя — във водни извори... Ще се развесели пустинята и сухата земя, и необитаемата страна ще се зарадва и разцъфти като крин“ (Ис. 35:7, 1).

От живоносните извори, бликнали из недрата на българския Сион — народната българска църква — скоро разцъфтели славянска писменост и книжнина, родно училище и наука, църковно красноречие и музика. Първите книжовни извори край Преслав и Охрид за малко време се превърнали в същински духовни езера. Сега българският народ с просветено разбиране пеел и повтарял думите на псалмопеваца: „Всичките ми извори са в тебе“ (Пс. 86:7).

Начало на това многостранно — епохално за българи и вси славяни — дело е сложил св. Климент Охридски, в осъществяването на което, няма съмнение, сам Всевишният го е укрепявал (Пс. 86:5). Той е първият славяно-български учител и книжовник, първият епископ на славянски език, първият стопановед и създател на нашето църковно красноречие.

За нравственото преобразяване и облагородяване на народа св. Климент си служи с всички средства на духовната и веществена култура: проповед и книга, църква и родно школо, изкуство и стопанска просвета.

Св. Климент бил сладкоречив проповедник. Неговите слова, се казва в житнето му, приличали на сладки води. И за него, както и за неговия велик учител Кирил, духовните му чеда могли да рекат: „От тази уста изтече извор на живоносни слова, що пон изсъхналата ни сухота“.

В тия си грижи св. Климент богато снабдил църквата с псалмоподобни песнопения; строил манастири и църкви да събира в тях, привлечени от красотите им, своите сънародници и смекчавал „коровите им сърца и груби нрави“.

А като виждал, че в страната растат само бодли, глогини и диви дървета без плод, той се заел да ги пресажда и облагородява. И по тоя път той искал да действа възпитателно и облагородяващо върху народната душа.

С ясното съзнание, че новата вяра, която българите приели от Византия, може да стане дейна творческа сила само чрез родно училище, народна църква и славянска писменост, той развил широка просветна дейност, в която включил и малки и големи, деца и възрастни. Цветущото състояние, което постигнала българската църква и книжнина още в негови дни, свидетелствува за организаторския гений на тоя пръв народен просветител.

Св. Климент подготвил многобройни ученици, които разпротил по цяло българско. Във всяко селище, в което се установявали, във всеки нов храм и родно школо те откривали нов извор на евангелска светлина, която разпръсвала мрака на невежеството. Така България с време се превръща в огромен живоносен извор, от който са пили всички южни и източни славяни.

Родното слово, като вълшебен ключ, разкрило животодатните сили на християнската вяра. Под тяхното благодатно творческо въздействие

славяни и прабългари се сливат в един народ с ново одухотворено битие. От суров и варварски народ, те, под облагородяващото влияние на евангелското слово, се превръщат в свет народ.

По-нататък творческият дух на българския народ, поен обилно от извора на християнската вяра, се разкрива във всички стръкове на човешката култура. По дългия му исторически път, минал в светлина и мрак, в свобода и робство, оцелели книжовни и други паметници бележат разволя на неговата духовна и материална култура през столетията. Не малко ръкописи, пръснати в наши и чужди книгохранилища, свидетелствуват за любовта на народа ни към просвета и знание. В Плиска, Преслав и Търново са запазени останки от величествени християнски църкви, които някога са красили древните български столици. Изящните иконостаси от дърворезоа, които красят много наши старинни храмове — всички дело на самобитни майстори; прекрасната живопис в Боянската църква край София и в историческите храмове св. Четиридесет мъченици и св. св. Петър и Павел в Търново; чудните плетеници и украшения върху стари ръкописи и книги; хубавата, богата откъм багри и причудливост наша шевица разкриват дълбокото чувство за красота у българина и българката. А стигналите до нас откъси от старобългарско църковно пение, което било високо ценено в православна Русия, Полиелейт на българката, творба на св. Иоана Кукузеля, за когото с гордост трябва да кажем, че пръв в света въввел художествената хармония в музиката, оживяват у нас онова далечно време, когато св. Климент е писал своите — изпълнявани от народа в църквата — псалмоподобни песнопения. Всички тия исторически ценности и културни придобития на българския народ, от които лъха обаянието на свещената наша старина, имат своите извори в българския Сион — в родната ни църква.

През дълголетното чуждо иго, когато духовен мрак покрил земята ни, много от тия извори секнали: и книгата, и школската просвета, и художественото творчество, та някъде и живото българско слово. В много Божии храмове отново чужди свещеници служили и пеели на непознат за народа ни език. Те безпощадно унищожавали книжовното му наследство, за да не може да научи нищо за своето светло минало, и дори да забрави своя род.

Много ценни паметници били разрушени или изпепелени в огъня. Но не всичко било погубено. В дълбоките свещени дебри на родните планини майката-църква запазила и родно слово, и родни кляти. През никое време на тежкото иго — политическо и духовно — не секнали напълно тия извори в светите обители: на св. Ивана в планина Рила, на св. Иоакима в Осоговска планина, на Троянската св. Богородица в Стара планина, на Хилендарския и Зографски манастири, „скрити в дългите горите Атонски високи“.

В тия оцелели извори о. Паисий потопа своето перо и написа огнения призив: „Българине, знай свой род и язик“, с който възкреси вярата му, че „светлината на света“ пак ще го изведе на ясен път за нов духовен възход, на какъвто е бил в своето велико минало.

С тоя огнен зов на с. Пансия към пробуда замочва нова епоха в живота на българския народ — епохата на възраждането. И той тръгва по същия път, по който някога вървял св. Климент Охридски — пътя на просвещаването на българския народ. Скромни монаси в още по-скромни манастирски келии събират младите синове на своя народ, за да го учат на славянско писмо и четмо. Други техни събратя, при светлината на вощеницата, денонощно пишат и преписват — множи се българската книга и се разснася по градове и села в цяло българско. От килийното училище се ражда новото българско школо и новата българска книга. И тук на чело стои пак черноризец: о. Неофит Рилски е общопризнат родоначалник на новото българско училище и новите народни учители.

Бързото развитие на новото училище и литература, на изобразителните изкуства и строителството, прекрасен плод на които са хубавите църкви с още по-хубавите стенописи и иконостаси в тях, изящните по форма камбанарии и часовникови кули, издигнати в някои селища на българската земя и над които, като блестяща корона, стои величествената симфония от архитектурни форми, която се разкрива от сградите на Рилската света обител, красноречиво свидетелствуват за действително възраждане на светоклиментовия дух — на творческия гений на славяно-българското племе, грижливо пазен за това време в недрата на българския Сион — родната ни църква. Затова и сега, както и в светоклиментовски дни, българският народ е могъл да се обърне към нея с думите на псалмопевица: „Всичките ми извори са в тебе“ (Пс. 86:7).

Своята привързаност и неизменна обич към родната църква българският народ показва, бидейки още роб, в борбата за възстановяване на нейната независимост и в радостта, с която в наши дни изживя църковните тържества по случай избирането на първия, след заточеника Евтимия, неин патриарх.

Верен страж на народа през вековете, българската църква днес, вече напълно устроена канонически, още по-успешно ще върши своята божествена мисия. А каква е нейната мисия? Българите, казва се в житието на св. Климента, благодарение християнско-просветното дело на църквата, станали избран, свет Божий народ. Мисията на църквата, поставена ѝ от нейния божествен Основател, Господ наш Исус Христос, е именно тая — човеците на тъмнината да правят „синове на светлина“ (Иоан. 12:36).

Българската църква, от времето на св. Климента и досега, е възпитавала българския народ да обича книгата, родното школо, просветата; поучавала го е да обича още истината, правдата — и да им служи; да се старае да придобие добро и човечно сърце. Всичко хубаво и благородно, което краси душата на българския народ: и ученолюбие, и чувството му за правда, и усета му за хубавото и красивото, отразено в неговия бит и творчество, той дължи на родната църква. През всички години на историческото му възра-

стване тя с нежна майчинска обич го е хранила и поила духовно: наставяла го на злачни пасбища и го е водила на тихи води, подкрепяла е душата му, насочвала го по пътя на правдата (Пс. 22:2—3). Съветвала го е да има за правило на живота си прекрасния образ на човека, който св. пророк Давид ни е дал в своя първи псалом: „Блажен е оня човек, който не отива в събранияето на нечестивци, в пътя на грешници не стои и в сборището на развратители не седи, а в закона на Господа е волята му, и върху Неговия закон той размишлява денем и нощем! И ще бъде той като дърво, посадено край водни потоци, косто дава плода си в свое време, и чийто лист не вехне; и във всичко, що върши, ще успее“... (Пс. 1:1—3).

Блажен е наистина българският народ, защото Господ рано го посади край живия Извор — светата вода, който извира от нашия Сион — светата Българска църква. Растнал и поен духовно от него, той е дал чудни плодове на духовен издиг и на светост, на всестранен цъфтеж в наука и култура, и във всичко, що вършил в име Господне, е успявал.

Затова образът и делото на св. Климента, който с ключа на родното слово отвори благодатните извори на нашата вяра, и с почерпалото на славянската книга напои душата на народа ни със словото на живата истина, трябва да бъдат скъпи на всяко българско сърце, а повече от всички на ония, които живеят под непосредствения покров на св. Климента в нашата Алма матер; които са възжелали постоянно да бъдат при самия Извор на живата вода и да пият от Него; които са изявили воля да пребъдват в закона Господен и върху него да размишляват денем и нощем. Подобно на свети Климента, който „си поставил за образец на своя живот великия Методий и се грижел и се молил да не се измами, когато му подражава; и поставяйки за основа на собственото си поведение неговия живот и дело като някаква картина от опитен в изкуството си живописец, той усърдно се стараел да изрисува себе си според него“, те трябва да поставят за свой образец неговия живот и светло дело, и не в отделни мигове, а постоянно да живеят с неговия образ, ако искат да изрисуват себе си според него и във всичко, що вършат, да успеят. За да служим на делото на св. Климента, трябва да се възлюбим, а това ще рече — да възлюбим с цялата душа родната църква, българския Сион, в който са изворите на родна книга и школо, на родна просвета и култура, на българска светост и правда, на велико българско минало и, дай Бог, на още по-светла наша бъднина.

Дано българските синове се проникнат от такова свещено преклонение към образа и делото на св. Климента Охридски и с такава предана обич към свещения наш Сион, светата Българска църква, и като се трудят и като пеят възторжено да казват за нея: „Всичките ми извори са в тебе“ (Пс. 86:7).

ЛИТЕРАТУРНОТО НАСЛЕДСТВО НА СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ

Миналата година беше изнесен доклад в Българската академия на науките за първобългарските надписи. Докладчикът смяташе, че началото на българската литература трябва да се дири още в запазените отделни византийски надписи, направени по поръка на българските ханове до покръстването на българите. Тази теза намира отделни поддръжници, понеже има редица европейски литератури, чийто начален период е от произведения на чужд език. Например първите френски, полски и други литературни произведения са писани на латински. Все пак ние нямаме достатъчно литературен материал в надписите. Затова смятаме, че началото на българската литература са поставили двамата солунски братя светите Кирил и Методий, които са създали славянската азбука и са превеждали книги от гръцки език, като едновременно с това са писали и оригинални съчинения.

Първи следовници на двамата братя и първи дейатели в областта на българската литература са били преките им и косвени ученици. Между тях св. Климент Охридски стои на първо място.

Известно е, че той заема четвърто място в редицата на седмочислениците. Заедно с Горазд той се смята като най-образован. И в тежките дни на гонения и преследвания след смъртта на Методий в Моравия той и Горазд са говорили в защита на православието и в защита на подгонените ученици. Житиеписателят му, охридският архиепископ Теофилакт (умрял в 1107 година), ни съобщава, че като учител в Кутмичевица и след това като епископ в Дрембица и Велика той не давал сън на очите си и дрямка на клепачите си, а денем и нощем работил непрекъснато, като често вършел две работи: учел децата и в същото време пишел книги. Същият автор дава подробен списък на съчинения, които се пазели още по негово време:

„Той съставил прости и ясни слова за всички празници, които не съдържат нищо дълбоко и много мъдро, но които са понятни дори за най-простия българин. . . . Чрез тези слова може да се научат таинствата на празненствата, които се извършват за Христа и чрез Христа. В чест на Пречистата Богородица, чиято памет, както знаете, често се празнува през годината, Климент със словата си усърдно написал похвали и разкази за нейните чудеса. Ти ще намериш, че и кръстителят не е оставен без кохвала, но ще научиш дори за чудесното намиране на главата му. Ще намериш описани живота и пътуванията на пророците и апостолите и чрез подвижите на мъчениците ще се издигнеш до Този, Който ги е приел поради тяхната смърт. Обичаш ли и живота на преподобните отци и пръвръженик ли си на почти безплътен и безкръвен живот, ще намериш и него грижливо предаден на български език от мъдрия Климент“.

На друго място в това пространно житие се казва, че св. Климент е писал богослужебни книги — цветен Триод и др.

В Синодика на цар Борил (1211) се определя помен с вечна памет за Климент, ученик на светите Кирил и Методий, епископ, понеже заедно с другите седмочисленици „се е потрудил за славянските книги“.

Охридският архиепископ Димитрий Хоматиан (умрял в 1234) е написал синаксар (кратко житие) на св. Климент Охридски. В него той ни съобщава, че светителят е изнамерил нови начертания на буквите, за да може да се пише и чете по-лесно. „С тях написал цялото боговдъхновено Писание, похвални слова за мъченици, жития на богоугодни светци и свещени песни“.

Изворите за живота на св. Климент изтъкват като една от най-важните негови заслуги писателската му дейност. И въпреки всичко това, дълго време литературното наследство на св. Климент е оставало неизследвано и дори неизвестно. Едвам през 1840 руският учен В. М. Ундолски намерил три гоучения, които са написани от св. Климент. Почти по същото време О. М. Бодянский и П. И. Шафарик попаднали на следи от неговите съчинения. Започнало усърдно търсене. Прашните депа на манастирски библиотеки, обществени и частни сбирки от ръкописни сборници и старопечатни книги станали предмет на особена почит и особено преглеждане с оглед литературното наследство на „първия български епископ“.

Указанията на биографите му са били твърде ценни. Теофилакт посочва почти отделните заглавия на неговите поучения. Димитрий Хоматиан пък съобщава видовете литература, която е била предмет на светиклиментовите занимания. Едно след друго се откриват нови поучения, проповеди, речи. През 1898 нашият учен Г. Баласчев смята, че са открити 12 Климентови съчинения. Това са поучения и похвални слова, които носят името на своя автор: „Поучение епископа Климента на св. Възкресение“ и др. подобни.

Намират се Климентови съчинения и у нас. Покойният наш богослов Д. Ласков е публикувал едно поучение. Руските учени А. Н. Попов, архиепископ Антоний, А. Е. Викторов, П. А. Лавров и други имат големи заслуги за събирането на литературното наследство на св. Климент. Те събират ръкописи, намират отделни проповеди и поучения в по два, три и повече преписа. Често тези преписи са от най-различни епохи, като се почне от 13, та се свърши до 18 век.

Българската академия на науките решила още по време на Балканската война да събере всички проповеди и речи на св. Климент, да изучи основно писмените паметници, които са във връзка с книжовното му дело. Затова изпратила известните наши историци В. Н. Златарски и Йор. Иванов да обходят по-важните книгохранилища в Русия, Румъния, Австроунгария и другаде. Тяхната мисия, макар и да се осъществила по време на първата световна война и да срещала големи пречки, се е увенчала с голям успех. Те са донесли фотокопия на 43 Климентови слова и поучения. Това е голямо богатство. За съжаление и до днес то стои непроучено. Ценността на тая сбирка е толкова по-голяма, защото много от оригиналите през време на двете големи войни са

унищожени. Издаването им ще бъде празник за нашата стара литература. Моята цел не е да споменавам заглавията на отделните слова, нито да правя разбор на едно или друго поучение и похвала. Това може да бъде предмет на по-голяма студия. Искам само да подчертая, че заглавията им отговарят на посочените от архиепископ Теофилакт: те са за св. Богородица, за пророк Захарий, за Иоан Кръстител и т. н.

Като говорим накратко за литературното наследство на св. Климент, ние трябва да спомнем, че след намирането на пространните жития на светите Кирил и Методий през първата половина на миналия век, много от учените виждаха в лицето на св. Климент техния автор. Този въ-

прос не е решен окончателно, макар че има твърде много обективни данни, за да се приеме авторството на св. Климент поне на Методиевото житие.

Известният руски славист Н. Державин в специална студия доказва, че една от най-старите славянски служби на двамата солунски братя е била написана от св. Климент.

По този начин литературното дело на охридския светец се явява твърде обемно. То обхваща слова и поучения, жития и служби, както ни съобщават и неговите биографи от далечното минало.

Ал. Милев

Възможността на богопознанието в светлината на Откровението

Всеки познавателен акт е двустранен процес. При него познаващият субект възприема, свързва в завършено цяло и разбира въздействията, които идват от познавания предмет — от обекта на познанието — в неговите прояви, функции и отношения. Следователно, възможността на познанието на първо място се обуславя от способността на познаващия субект да възприема, систематизира и разбира въздействията, които познаващият предмет упражнява върху него. На второ място възможността на познанието се обуславя от наличността на предмет, който да въздейства върху познаващия субект.

Тези основни и най-елементарни положения от теорията на познанието важат и за богопознанието, колкото и то да е особен вид познание. Следователно, за да е възможно богопознанието, необходимо е Бог да отправя въздействия към човешкото съзнание, което от своя страна да е способно да ги възприема по някакъв начин и да ги разбира. Безспорно е, че Бог като абсолютен, безпределен, всевечен и вседеприсъстващ Дух, Който се намира в постоянна творческа активност и проявява непрестанна творческа дейност (срв. Иоан. 5:17), ще излъчва из Себе Си и ще отправя към човешкото съзнание непрекъснати струи от въздействия, които отвъд ще го обгръщат. А и човекът по силата на богоподобния си дух е способен да възприема долитащите отвъд божествени въздействия, да ги отличава от всички други въздействия, да ги разбира и въз основа на тях да постига някакво познание за Бога.

Видният философ проф. Фридрих Паулсен казва: „Да разбереш Бога, значи да бъдеш сам Бог“. Това съждение съдържа в себе си истина, защото безпределният божествен Дух не може да бъде обхванат в пълнота и следователно разбран безостатъчно от ограничения човешки дух. Все пак от горното съждение не може да се направят логически извод за невъзможността на богопознанието въобще и за неспособността на човека да се издига до някоя истина за Бога. Наистина, човекът е ограничено духовно същество, но по силата на своето сътворяване по Божии образ и на своето призвание към непрестанно богоуподобяване, той носи в себе си начатъците на Божието съвършенство. Чрез тях човек може да възвисява духа си към Бога — да се доближава до Него и да постига някакво познание за Него. Сам Бог в Своето Откровение се обръща към хората с думите: „Вие сте богове, вие сте всички синове на Всевишния“ (Псал. 81:6; срв. Иоан. 10:34). Следователно, между безпределния Божии Дух и ограничения човешки дух няма такава разлика, че човек да не е способен да възприема Божиите въздействия, да ги тълкува правилно и да ги разбира. Въпреки грехопадението — според израза на блж. Августин, който бил наклонен да усилва неговите гибелни сетинни — „все още тлее Божията искра в човешкия разум“. Тя е способна да се възпламенява

от безпределния Божии огън и да осветлява образа на Бога в човешката душа. Грехопадението — според св. Григорий Богослов — е внесло раздвоение в човешката духовна природа, обаче не е могло да я отклони напълно от нейния божествен първообраз и първоизвор, и да я тласне в бездната на пълния мрак и да я направи неспособна за всяко възприемане светлината на богопознанието. „Два, точно два умове — пише св. Григорий Богослов — има у мене: единият ум води към светлината и е готов да се покорява на Христа; другият — на плътта и кръвта — ме влече в мрак и е готов да се покори на дявола“.

Богопознанието още повече е възможно, като вземем под внимание, че не само човек жадно копнее да познае Бога и с цялата си душа се стреми да постигне богопознание, но и сам Бог се открива на човека — открива му истината за Себе Си, известява му Своята свята воля и го подпомага да възприеме и разбере тези откровения. Най-висшата точка на Божиите откровения представлява възплотяването на второто лице на божествената Троица — Единородния Син Божии. В Негово лице блести сияйният образ и непотъмняващата слава на невидимия Бог в най-чист и достъпен за смъртните човещи вид (срв. Иоан. 1:14; 2 Кор. 4:4; Кол. 1:15). „Бога никой никога не е виждал; Единородният Син, Който е в недрата на Отца, Той Го обясни“ (Иоан. 1:18; срв. Мат. 11:27). В Господа Исуса Христа „телесно обитава всичката пълнота на Божеството“ (Кол. 2:9). Вследствие на това, който е виждал Исуса Христа, той е виждал и Бога Отца, и който е познал Исуса Христа, той е познал и Бога Отца (Иоан. 12:45; 14, 7, 9). Както чрез сиянието на Божията слава в Собственото Си лице, така и чрез божествените Си дела и слова възплотеният Единороден Божии Син „ни даде светлина и разум, да познаем истината на Бога“ (1 Иоан. 5:20).

Светите отци и учителите на църквата разрешават проблемата за възможността на богопознанието в светлината на Откровението в следната диалектична формулировка: Бог е непостижим по Своето същество за ограничения човешки разум (вж. Иов. 37:5; Псал. 138:6; Екл. 3:11; Римл. 11:33) и все пак Той е познаваем в свойствата и проявите Си; човек никога не може да проникне в самата същност на Бога и да я познае в пълнота, защото Бог е безпределен Дух, Който живее „в непристъпна светлина“ (1 Тим. 6:16), и все пак човек може да постигне относително богопознание — главно въз основа на Божиите свръхестествени откровения и чрез Божията благодатна помощ. Някои мислители, като например Лев Толстой, намират вътрешно противоречие в църковното учение за познаваемостта на Бога при Неговата непостижимост. В същност такова противоречие няма, защото човек може да познава Бога отчасти и при все това никога да не Го постигне в пълнота, да не изчерпи додъно Неговото същество с кате-

горните на разума. Тази истина прекрасно е изяснена още от св. Василий Велики в критическите му съчинения против древните еретици, известни под названието аномей; те, както и закрилиците на така нареченото отрицателно богословие, учели, че ние не сме в състояние да познаем положителните свойства на Бога. В своята полемика против църковното учение за познаваемостта на Бога при Неговата непостижимост аномейте си служели със следния софизъм: ако вие твърдите, че познавате Бога, то вие трябва да познавате Неговата същност; ако ли пък не познавате Неговата същност, то въобще не познавате Бога. Св. Василий Велики разобличава този софизъм, като пише: „Думата „зная“ е многозначка. . . Който твърди, че не знае същността, той още не признава, че не знае Бога. Тук имаме работа с такова лъжеумуване, каквото ако се каже: Познаваш ли Тимотея? Ако познаваш Тимотея, то знаеш и неговата природа. . . Но изразите „аз познавам Тимотея и не го знам“ не са несъвместими. . . Защото в едно отношение го зная, а в друго не го зная. Зная чертите на лицето му и другите му отличителни свойства, но не зная неговата същност“. Същото важи във висша степен за Бога. Ние можем да постигнем някакво познание за Него и знаем някои истини за Него, но ние никога не можем да познаем Него-

вата същност, която е непостижима за органичния човешки разум. Следователно нашето богопознание е относително и ограничено — „донеяде знаем. . . Сега виждаме смъртно като през огледало“ (1 Кор. 13:9, 12).

И тъй, проблемата за възможността на богопознание, поставена в светлината на Божието Откровение, получава ясно разрешение. Бог е непостижим по Своето същество, но въпреки това Той не е ирационален и алогичен, за да не се поддава на никакво познание и да бъде изобщо непознаваем. Бог е висш разум и бездънна премъдрост. Поради това Той е достъпен за човешкия разум, особено когато последният бъде озарен от светлината на божествените откровения и когато се подпомага от Божията просвещаваща и освещаваща благодат. Тогава той в Божията светлина вижда светлина, защото у Бога е изворът на живота и на премъдростта (срв. Псал. 35:10). По тази светлина трябва всички да копнеем, нея жадно да търсим и когато я намерим, свето да я пазим, защото само тя просветлява душите и сърцата, прогонва всеки мрак и всяка скверна от тях и безпогрешно сочи светлата пътека към вечното спасение и блаженство.

Д-р Ив. Г. ПАНЧОВСКИ

Димчо Дебелянов

(Продължение от бр. 43 от 29 ноември 1956)

II

Идващите от различни страни свидетелства за същността на човека като духовно надхвърлящ всички земни ограничения и като устремен към бъдещия град, никъде в българската литература не се чувствуват тъй дълбоко и многостранно, както у Димчо Дебелянов. Неговата наранена душа непрекъснато се бори, бие се като птичка в клетка, плаче от мъка и изповяда:

**Живях в заключени простори,
в неумолима пустота,
и в мойта повест се повтори
на някой Люне повестта. . .**

Затова той се съзнава тук като странник. Така се нарича не само в „Скрити вопли“, което по единодушните признания на всички е най-интимното стихотворение на поета, но и в редица други стихотворения:

**И додето се раждат лъчите
нека сладостен съм осени
мене — пътник, изгубен в мъглите
на безплодни пустинни страни.**

Рабиндранат Тагоре в „Гитанджали“ псаломно пее на Бога, че душата му е устремена към Него, както ято жерави се устремява към родина. Така е устремена и душата на Димчо, но нему е позната и тъжната, печална съдба на жерави, които в мъглата са загубили пътя над безплодни пустинни страни, затова все повече отпадат крилете им, все по-рядък и безпомощен е сигналният им крик, все по-страшна е съдбата им.

Там е обаче радостното, че това, което важи за физическите криле, не важи за духовните. Защото самото съзнание за безпътността, за залутаността, за безплодността на вършеното, е възможно само тогава, когато душата е будна и дейна и неуморно се съпротивлява на околното. А в това е именно нейното спасение. Тя не би съзнавала и болно преживявала залутаността си, ако нямаше съзнание за правилния път към идеала. Затова и Димчо, по основната нагласа на душата си, колкото да е иначе миньорен, тъжно-елегичен и печален, в същност е светло-оптимистичен по силата на дълбоката диалектика на духа изобщо. Неизменно той е устремен към друг, висок, жадуван роден край, от живота в който душата предвкусва:

**И блян ме сладостно люлее
за она лъчезарен край,
де вечно щастие владее,
де вечна красота сияй.**

Дори точно тогава, когато като паднал от ятото нараня жерав изповядва, че пак е сам „и пак ридай в сърце нестихналата жал по радости некусени, по недостигнат роден край“. . . („Победа“), ние чувствуваме, че той съвсем не е победен, защото и паднал пак държи знамето на устрема високо и се бори срещу хвърляната по идеала му кал.

Така основен мотив в поезията на Димчо Дебелянов е раздвоеността между борецете се у него две души, от които едната е слаба и окована като у всички нас, но другата е несломимо насочена към идеала, който не е нищо друго, освен идеал за царството Божие, идеал не на ястие и питие, а на праведност, мир и радост в Духа Светаго (Римл. 14:17). Ние обаче бихме схванали само твърде общо и аскетично неговия идеал, ако не посочим конкретно някоя поне от възгледите му по основните проблеми на живота.

Ето въпросът за брака и за детераждането, сир. за произхода на индивидуалния живот. В беседи със свои близки поетът понякога споделя аскетични възгледи: не желае да се жени, защото туй му се вижда плътско оскверняване на любовта, някаква скотщина. В това отношение почти повтаря думите на Хр. Ботев срещу ония, които вместо борци стават „съпрузи“, възят челяд, грижат се за дом и къща, за обзавеждане и не помислят, човеци ли са, или скотове. Друг път той посвещава стихове ту на една, ту на друга красива позайница. Но как всичко у него е чисто и духовно възвишено:

**От мръсния лик на суетност вседневна
блажен е тоз, който се дух отвари,
разкъсва веригите свои тож гневно
и с вихрен полет в небесата леги.**

Ръководен от това високо схващане, той се бори срещу примамната лъст на хищно-разголената плът на жената, в която вижда отрова, смъртен грях и истинска гибел:

**При всяка извивка неволна
на моя стремителен път,
не спирай ме, хищно разголена,
рабиньо на жадната плът.**

Той отвърща очи от изкушението дори тогава, когато то идва под образа на първа тръпка и невинност:

Тя дойде — дете — с пробудна жар,
с пламенна усмивка на уста,
но възжаждал вечно красотата,
аз отвърнах тленния ѝ дар.

Но затова пък в „Жертвоприношение“ е дадена не-повторимо брачната радост на младоженците, които са започнали тържеството си с ранно църковно благословение, преминали са през целодневната сватбена веселба заедно с близките, а вечерта, вече останали сами в брачната стая, снемат венците и доспехите си и припадлежат само на себе си. Само чистотата и големият поетичен дар на Димчо можеха да дадат тъй възвишено и чисто това, което е „новоосветен олтар“ на брака и на семейството; което е тъй велика и от Бога благословена тайна, че св. ап. Павел я сравни с непостижимата тайна на отношенията между Христа и Църквата (Ефес, 5:31—32). Така Димчо, без да бъде аскет, посочи като единствено благословен път на любовта и на брачна църковното таинство като чист извор на детераждането. Затова и майчинството е за него най-светото нещо в света. Както го чувствуваме изразено и в тихия шепот на завърналия се в бащината къща печален странник, обронил глава на майчиното рамо:

и сложил чело на безсилно рамо,
да чезнеш в нейната усмивка блага
и дълго да повтаряш: мамо, мамо. . .

Християнско е и отношението на Д. Дебелянов към човека — то е истински дълбок хуманизъм.

Хуманизмът в исторически смисъл беше борба за правата и свободите на естествения човек с неговите както духовни, тъй и телесни радости, след като беше прекарал средновековния погрешно аскетичен католически режим на отричане изцяло тялото и земната радост. Затова се потърсиха изворите на самото св. Евангелие, на светлите църковни отци от първите векове и на предхристиянската класика, в които никога не се отричаше красотата заради доброто, а се сливаха в общ идеал на красота-добро или на доброкрасотност (калокагатия). На Димчо Дебелянов не е чужд хуманизмът в този смисъл. Преведената от него „Афродита“ на Пиер Луис е точно такова преклонение пред красотата, което е на границата с порнографията по тематика, но е изваяно в чудно изящество от автора и от преводача. Такова преклонение са и много собствени стихове на поета, в които се пее за твърде земни и човешки радости, за много желаниа и копнежи. В това отношение личното му поведение и писаното от него са му създавали понякога едва ли не славата на някакъв девствен Казанова (да използваме едно късно филмово съчетание на тия понятия).

Но като е така застъпник на правата и радостите на човека, Димчо същевременно много добре познава слабостта, условността и греховността на тоя естествен човек, изразени още в древната мъдрост: „Да се грешни е човешко“; „човек съм и нищо човешко не ми е чудно“. Неговата „Легенда за разблудната царкиня“, та нали това не е никаква легенда, а е вечно живата покъртителна драма на всяка човешка душа, която, поставена в заключените простори и в извивните пътища на живота, се мята между сласт и съвест, между дълг и забрава, раздирана от противоречия. Никой наш поет не е разглеждал тъй дълбоко въпроса за греха и за угризенията на съвестта, както Димчо Дебелянов. След греха душата стене:

Аз пих сладостта на упойни тревни
и мракът чрез мен светлинните надви. . .
Не чакам ни мир, ни утеха, уни!

И никой тъй реалистично не е предал брещността на всичко човешко, оградено понякога в палати и пищни зали, но просяждано всекичасно от червея на тлението:

Стени и сводове спокойна тлен прояжда,
лъх, ситни нокти вилл, колоните гнети,
и никой ведър час там радост не обажда,
че никой сребрен рог там празник не вест.

Понявга само в сън безсилен лъх повява,
и в трепета болнав на мигов сепнат стон
проеква тъжна жал по девствената слава
на някой овдовял и обезславен трон. . .

Само великите древно-библейски пророци, пред чийто съвзрдателен боговъдъхновен поглед са възхождали и отхождали царства и господарства, са прозирали тъй дълбоко екзистенциалната същност и съдба на човека и на неговата слава!

И ето, опознал радостите, но и подмолите на човешкото същество, поетът обикна човека и в неговата греховност. Той е кристално чист християнски хуманист. Защото нали Сам Спасителят обикна човеците при тяхната греховност и въпреки тяхната греховност. И в това е собствено цялата същност на християнството, че Бог-Любов от любов към човека в греховността му даде Своя Единороден Син за спасението на всички. Той слезе от небето, за да научи човеците, как да възлизат на небото. Тая същност на християнството Димчо чувствува дълбоко. Затова изказва пред сестра си Мария веднаж увереността, че ще може да стане истински християнин, тъй като много обича хората. И това у него не е само теория, защото до голяма степен неговата безприютност е идвала от готовността му да раздава на всички нуждаещи се, знайни и още повече незнайни, всичко, каквото има. Тук се корени и дълбоката човечност на неговата поезия, милваща всяко сърце.

Не бива обаче да мислим, че любовта на Димчо Дебелянов към хората се изразява само в лична състрадателност и оскъдна благотворителност. Не, без да е бил член на никаква партия и без да е подчинен на никаква социална програма, той има твърде живо отношение към протичащите в наше време гигантски социални борби — борби за обществена справедливост и братство, за мир и добра воля между човеците. Понесъл бремето на мизерията в личния си живот още отрано, той добре знае, че гладът е лош съветник на човека и лош съюзник на идеалите. Според него не мисли надълбоко оня, който се бори за високи идеали, но не е сключил преди това съюз срещу глада и не го е победил. Неговото дело неминуемо е обречено на гибел. Затова зовът на поета е:

Хулете, братя, низостта, ала, преди да ви връхлетят
чрез всички низости в света, съюзника ѝ победете!

В неговата „Светла вяра“ е изразено тръпното очакване, че ще настъпи нов свят, в който не ще има низост и глад, не ще има неправди и мрак, не ще има вериги и затвори:

За старий свят настават сетни дни;
разкъсват се верига след верига —
и над самите му развалини
на правдата олтарят се въздига.

Отлита непрогледна тъмнина,
огрява слънце сънни небосклони.

Това не идва от себе си, а е дело на упорита рат, безбройни легиони, които гордо са развели своите знамена и с дружини сили се възправят срещу сенките зловежи на гнета и мъката. Подобна е картината, която Димчо рисува и в „Кръстопът на бъдещето“ — „далечен свещен кръстопът“. Представена е съдбовната кръстопътна среща между стария и новия свят — две вражи съдби:

И ще кажат единте тогаз:
„Ний вешаем безбрежен простор —
волността, светлината са с нас!“

Ще откликнат: „Прогнилий затвор
нам е драг, със своя ужас и мрак —
на отчаян ний идем отпор!“

И ще бъде тържествен часът,
дълго чакан след глухи борби, —
час на светла победа и смърт.

Както виждаме, поетът не очаква да настъпи като по чудо в един ден победата на доброто над злото. Кръстопътят на бъдещето му се вижда далечен. Но същевременно неговите мечти не са утопично неопределени и смътни очаквания за постепенно възхождане на доброто, а са реалистично изискване за организирана борба на живот и смърт в името на правдата, доброто, светлината и свободата. Прогнилий затвор трябва да рухне със своя ужас и мрак, за да се въздигне олтарят на правдата — все едно дали затворът е прогнил, или е модерен и крепостно-устойчив.

Д-р Дим. ПЕНОВ

(Следва)

Сигурността на минните работници — въпрос на християнската съвест

Бог видя моята неволя и труда на ръцете ми, и се застъпи за мене.

Бит. 31, 42.

Редица масови злополуки през тази година покриха в траур човечеството. Земетресение в Далечния изток; сблъскване на две големи и луксозни презокеански пътнически единици, при което единият параход потъва само за няколко минути, а другият, тежко повреден, едва бива спасен; експлозия на сандъци с динамит, която опустошава цял град; стихнен пожар в минна галерия, където загиват при ужасяваща обстановка повече от 250 работници, ето една мрачна и зловеща серия от произшествия в световен мащаб, която изпълва с ужас и болка душата на християнина и изправя пред изпитание съвестта му.

Но ние особено болезнено чувствуваме минната катастрофа в Марсиел. Преди всичко, защото Белгия е малка страна, близко свързана в миналото с нашата, която добре познаваме и от чинто прекрасни хора и, поспециално, от чинто работници сме запазили скъпи спомени.

На второ място, защото винаги сме ценили особено много труда на минния работник, който, често пъти при извънредно тежки трудови условия, дава на човечеството така нареченото черно злато, за да могат фабриките и заводите да работят, влаковете да се движат, жилищата ни да бъдат зиме отоплени, т. е., за да може животът да следва въобще своя ход при нормални условия.

На трето място, поради размерите на катастрофата: 263 човешки жертви, много от чинто трупове не са могли да бъдат намерени и отождествени. Имахме възможност да видим на снимки с какво ужасяващо смирение работнически жени и деца чакат пред входа на минните галерии някоя вест за съдбата на своите съпрузи и бащи; останахме поразени от погледа на обезумление върху лицата на спасителните групи в момента на излизането им от галерията на катастрофата, като че ли идват от дъното на ада; видяхме и десетките обезобразени работнически трупове... Видяхме всичко това само на снимки... и сърцето ни се сломи. А какво е с тези, които са били на самото място на катастрофата...

На последно място и най-вече нашата съвест е смутена от обстоятелството, че тук се касае до трудова злополука, т. е. до една от онези вид злополуки, които при поголеми и цялостни грижи за безопасността на труда биха могли да бъдат избегнати. Поради това скръбта ни е придружена и с негодувание — негодувание срещу тях, които вследствие на бюрократична небрежност, егоизъм или алчност за по-лесни печалби носят отговорност за тези катастрофи.

Миньорите, когато умират, умират за нас. Въпросът за безопасността на техния труд е и наш въпрос, въпрос преди всичко на християнина, чийто основно задължение е любовта и грижата за ближния.

Л. ЧОЛАКОВ

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

Единството на духа

СЛОВО ЗА НЕДЕЛЯ ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ПОДИР КРЪСТОВДЕН

Днешното апостолско четиво ни пренася мислено назад през вековете и спира погледа ни в една тъмнична килия, където лежи окован във вериги един от най-великите хора, които земята е виждала през цялата си история. Вие всички се досещате кой е той. Това е апостолът на народите. В момента ние го виждаме в една от тъмниците на Рим, в един от ужасните затвори на стария свят. Смутен ли е духът му? Не. Изплашено ли е сърцето му? Не. Откроява ли се отчаяние по лицето му? Не. И тук от тъмницата той излъчва светлина. И тук от тъмницата той работи, за да поддържа бодър духа на първите християни в свещената бран за царството Божие в живота.

Спомнете си какво пише той на ефеските християни в литургийното апостолско четиво: „И тъй, аз, окованик за Господа, моля ви да постъпвате достойно за звание, за което сте призвани, с всяко смиреномъдрие, кротост и великодушие, като се търпите един други с любов и залагате да запазвате единството на духа чрез връзките на мира“ (Еф. 4, 1—3).

Един окованик пише на тях, които са призвани да излезат от робство в свобода, от робията на греха и смъртта в свободата на духа, в действителната свобода от предразсъдъци и лъжи, от хитро сплетените измами на лъжовната философия, от веригите на демонизма, в които е гнело тогавашното човечество.

Моля ви да постъпвате достойно за звание, за което сте призвани... като се търпите един други с любов и залагате да запазвате единството на духа чрез връзките на мира (Еф. 4:1—3).

Единство на духа! Това е основната сила на християнството в живота през всички векове. За тая сила се е молил някога Спасителят в първосвещеническата Си молитва, отправена към Бога Отца: „Да бъдат всички едно: както Ти, Отче, си в Мене, и аз в Тебе, тъй и те да бъдат в нас едно, — та да повярва светът, че Ти си Ме пратил“ (Иоан. 17:21).

Апостолът иска в духа на тая божествена молитва всички християни да имат една мисъл, едно сърце, един дух, да бъдат във всички единни.

Единство на духа — единство на мисли, чувства и желания, единство, в което няма никакво вътрешно противоречие, никаква вътрешна борба за и против истината, за и против любовта, за и против мира и радостта в живота.

Светият апостол изисква от християните, живи членове на Божията църква, всички без изключение да запазят в себе си един образ на мисли, който Господ Исус Христос е очертал пред света, един образ на свети, чисти, благородни мисли, в които няма нито една и най-малка дори дъмга от зъл умисъл; всички да запазят в себе си един и същи възглед за Бога, за света и живота, един и същи чувства на любов братска между всички и към всички, едно и също състрадание, една и съща самопожертвувателност за благо на всички и за тържеството на Божие царство и живота.

Чрез какво може да се запази единството на духа? Апостолът отговаря: чрез връзките на мира. Нужен е мир в душата на човека. Нужен е мир в умовете и сърцата на хората. Но мир божествен, който, като запълни духа, излиза навън и създава трайните връзки на мира между човеците и народите.

Кон са особеностите на тоя мир, който води към единство? Апостолът пише: „Аз, окованик за Господа, моля ви да постъпвате достойно за званито, за което сте призвани“. Какво значи това: „достойно да потсъпвате“? Това значи: да живеете в тоя свят на лъжи и измами, на когарство и подлост така, че из очите, из погледа, из походката, из държането ви да блика смиреномъдрие, кротост, великодушие, като се търпите едни други с любов.

Коя е божествената обосновка за налагането в живота на единството на духа? Апостолът пише на ефесяни и чрез тях на всички християни по света: „Едно тяло сте и един дух, както сте и призвани към една надежда на вашето звание; един е Господ, една е вярата, едно е кръщението, един е Бог и Отец на всички, Който е над всички, и чрез всички, и във всички нас“ (Еф. 4:4-6).

Всички християни са едно живо, свето тяло, възглавявано от единия Господ Исус Христос, живоотворявано от единия Дух Свети. Както в обикновеното тяло има пълно органическо единство, тъй и в божественото тяло, църквата Божия, трябва да има пълно духовно единство.

Защо всички ние трябва да живеем като изповедници на Христа с единство на духа? Защото всички ние сме членове на едно единно тяло, Неговото божествено тяло, едната, света, съборна и апостолска Църква.

Ние всички трябва да бъдем единни чрез връзките на мира, защото „един е Господ, една е вярата, едно е кръщението“. Всички ние сме „призвани към една надежда“. Щом Господ, Творецът на небето и земята, Промислителят и Спасителят на света е един, щом „един е Бог и Отец на всички, Който е над всички, и чрез всички, и във всички нас“, можем ли ние да бъдем разединени и настроени едни срещу други? Бог е над всички ни. Можем ли ние да бъдем против светата Му воля за братство в живота? Бог действа чрез всички нас, християните в света. Можем ли ние да се откажем от тая

велика чест да бъдем проводници Божии в божественото дело на Спасението на света от греха, от злото? Бог е във всички нас. Щом Той е в нас с безмерната Си любов, със Своя мир, със Своята правда, благодат и чистота, можем ли ние да застанем срещу шестивето на любовта, на мира, на правдата, благодатта и чистота в света? Никого! Това е мъдрият съвет, който св. апостол Павел ни дава.

Живели преди време двама съселяни, които много враждували помежду си: не могли да си поделят някакво дворно място. Изправяли се на съд, клеветели се, заканвали се, преследвали се, вреди си нанасяли един на друг. Дошел един млад свещеник в това село. Научил за тая смъртоносна вражда. Повикал единия при себе си. Повикал по-късно и другия. И на единия и на другия казал една и съща истина: „Знаете ли вие, че и двамата имате едно кръщение, една вяра християнска, един Бог, баща на всички? Знаете ли вие, че сте Негови възлюблени чеда, изкупени с пречистата кръв на Единородния Му Син, Господа Исуса Христа? Можете ли вие да бъдете Божии синове, кръстени в Божие име, живеещи в Светата Му Църква, в която има само мир и любов, и тъй да се гоните и мразите. Чие е дворното място, за което сте разпалили такава вражда помежду си? То не е нито на единия, нито на другия. То е Божия собственост. Следователно то принадлежи и на единия и на другия!“ Замислили се и двамата. Няколко дена по-късно по-старият поканил единия и другия на братска вечеря у себе си. И помирили се тия двама съселяни, довчера врагове, защото Господ Исус Христос застанал чрез светото дело на свещеника между тях.

Св. апостол Павел напомня: Залягайте да запазвате единството на духа чрез връзките на мира! Има ли някой измежду нас, който не разбира тоя ясен и чист апел? Да залягаме да запазваме единството на духа чрез връзките на мира! — Това е Божия повеля. Това е повеля и на живота ни, на щастнето и радостта ни в света.

На Господа Исуса Христа, Небесния Цар на мира и радостта, заедно с Отца и Светия Дух, слава, чест и поклонение сега и во-веки. Амин.

Д-р Тодор п. ТОДОРОВ

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

Срещу Петковден

С много православни празници са свързани хубави народни обичаи. С имената на много народни светци са свързани вековни традиции. Манастирища, параклиси, аязма изградени в откопелни времена събират в дните на светеца хиляден народ от близки и далечни села. В църквите, в подворията, при изворите, под вековните дървета край тях човек става свидетел на мили и трогателни сцени. Това са така наречените сборове. Почти всеки е посещавал такива сборове. Тогава софрите под домовете не се вдигат цял ден. Сърцата са непринудено открити за всяко добро слово и дело. По лицата грее широка славянска добротворна и радостна усмивка.

Такъв народен сбор става и в Орландовци — София на Петковден, гдето е издигнат храм в чест на широко известната народна българска светица — св. Петка Епиватска. Широка павирана улица от последната спирка на трамвая двойка води до църквата „Св. Петка“ в Орландовци, край която се гущат запазили още старинния си вид селски къщи. Камбанарията на „Св. Петка“ се издига високо. Като погледнеш върха ѝ, наред с кръста, виждаш чудното синьо небе. А като видиш него, не може да не помислиш за Бога. Скромно сгушена до голямата църква „Св. Петка“ е малката църква „Св. Екатерина“. Тухлената ограда в манастирски стил ограда просторния църковен двор. На южната му страна е църковното подворие. Стара калугерка шета в църквата и шари по двора. Присъствието ѝ придава

на цялата обстановка манастирски характер. Есента е позлатила листата на белите брези край широката грижлива пометена алея, която води към храма. Есенното слънце злати още повече листата на брезите. Лек ветрец излекомо полъхва и отвява златни листи. Тъй облъжнати от вятъра на смъртта душите се откъсват от дървото на живота и се понасят на крилете на вярата в простора на вечността, към Бога. Тежко на души без криле...

Денят е прекрасен. Есенното слънце пилее сетни сили да стопли земята. Богомолци от близките села приждат отрано с пъстри торби и бели ръкави. Те имат какво да кажат на св. Петка. Ще ноцуват за здраве под покрива на нейния свет дом. Пристигат в братсвени групи и богомолци от София.

— Где пишат имена? — пита подпряна на патерица старичка.

— Ей там.

Старицата кротко пристъпя: „Пиши: Петко болящи... Иван и чада“. Идват и други да пишат имена. Зареждат се хубави звучни родни имена: Михаил узник, Петър поклонник, Кремена, Достена, Гълъбика, Рилка, Севда, Горка, които все по-рядко се дават на деца. Човек се пита: Кое отчужди народа ни от тия хубави имена и го насочи към чужди и празни имена като Американ, Касиер, Нафталин, Гардеробка, Безистена, които и на добитък не подхождат?!

Гласът на камбаната оглася околността. Започва Вечерята. Храмът е препълнен. Трепкат стотици пламъчета на свещици. Те осветяват образите на светците по иконостаса, които ни гледат като живи. Молят ги да направят на Бога за желанията, които горят в сърцата на дошлите тук. Чува се молитвен шепот. Бледолика св. Петка кротко гледа от една строго православна икона коленичила пред нея майка с дете, обгорена от слънце и вятър, и сякаш ѝ дума:

— Виждам, че ти е тежко на душата. Но помисли дали само на тебе е тежко? Дали съм по-малко страдала от тебе? Нали през много страдания и скърби има да минз всяка душа, докле се върне при Бога?

Службата е тържествена. Блестят полюлеи. Всред храма се четат парамните. Богомолците чуват Иеремиевите слова към синовете, забравили завета на бащите, които приповват сторените от Бога благодеяния и предупредително строгата закана: Ще имам още да се съдя с вас. Мъдрите думи на Соломона, че мъдростта на човека не е в преживяните много години и в белите коси, а в ходенето по пътищата Господни. Колко отдавна казани думи и колко близко до нас са те! . . .

Църква пусна. Слънцето се спусна зад Люлин. Денят, уморен, се прибра рано да спи. Поклонниците се разположиха по групи в братствения салон, в жилищните стаи. Някои ще преспят в самата църква — гости на св. Петка. За вечеря гостите получават по паничка гозба от св. Петка и похапват каквото дал Господ. Настоятелството се е погрижило за това.

В един ъгъл се бяха събрали Чепинки, в друг Богровки, в трети. Негованци. Гълъбинова Господинка запя хубава народна песен за св. Петка. Костадинка Николова отпява. Тя е здрава селянка в по-напреднала възраст. Закашля се и казва укорно за гласа си:

— Не ще вече.

Друга се опита да отпява, но Господинка долови невярното пеене и я спря: „Ти ми гърлото засичаш“. Сама изкара песента:

Заспала света Мария
на света Петка на скута.
Света я Петка будеше:
Я стани, света Марийо,
да видиш чудо големо —
какво душиите минават
през това влакно конопче.
Сите са души минале,
три души не са минале,
три души тежки, греовни.
Първа е душа греовна —
сираче не подоила.
Ако не го е доила,
защо си шега подбила?
Втора е душа греовна —
просяка не подарила.
Ако не го е дарила,
защо си шега подбила?
Трета е душа греовна —
заем е брашно земала.
Кога го назад връщала,
със пепел го е мешала. . .

Всички слушаха занемели. Липсва само един Филип Кутев — забеляза някой мъж. Песните продължиха. Чухме за Станка сираче, расла, порасла в неволя. Заможен момък я избрал за жена, защото била „праведна пред Бога и пред хората“. Радостен е и свекърът, че вземал добра снаха. „Заграбил шиник алтъни, редом със шепараздавал“. . . За черния арапин, Донината. Пожелала да запиша Станкината, но гласовитата селянка отклони: „Искам да послушам за Бога“. Премести се при една група, гдето беше застанал прав 25—26 годишен младеж и говореше. Отидох и аз да послушам за Бога. Младежът обясняваше името християнин. С въпроси включваше в разговора и жените. Попита: „Кой е Исус Христос?“ Казаха му: — Син Божи. Той оточни въпроса си: „Бог или човек?“ — Отговориха му: Бог, защото е Син Божи, и човек, защото го е родила св. Мария. Той одобри отговора и разправи как Исус Христос направил на свадбата в Кана от вода вино, а ние нищо не правим.

— Е, направил вино от вода, защото е Господ, а ние сме си прости човеци и не е за нас това. — Говорителят изглежда и това чакаше. Хвана се за тия думи.

— Тъй. Ние сме прости човеци. Но като сме прости човеци, можем ли да напълним каната с вода и да дадем на някой жаден?

— Е, па можем — обади се пак същата жена.

— Можем, но не го правим. Нека го правим!

— Тъй. Не го правим. Признаха виновно и с въздишката жените.

Младежът продължи да говори. . . Не го познавам. От думите му беше ясно, че не е семинарист, нито богослов. Когато в сърцето има огън, лесно се говори. И си спомних думите от св. Евангелие: Не мислете какво ще говорите, защото Дух Свети ще ви научи. . .

Беше станало късно. Побързах да се прибирам. Душата ми беше наситена тая вечер. Връщах се от църква. . . Минаха ми през ум думите на П. Ю. Годоров, че храмът е място, гдето човек усеща, че е човек. Тая нощ се убедих в това.

Ст. КРЪСТЕВ

КЪМ СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ

Години са минали много откак
земята греховна праха ти е скрила,
но дивно светлее ти името пак,
и пълни сърцата ни с вяра и сила.

Затуй че край Охрид ти свято живя,
и всичко за всички в живота си беше,
затуй, че душа си в молитви изля,
народът те „златен учител“ зовеше.

И днеска в молитвен и празничен час
към тебе молба ний отправяме с песни:
моли се, светецо велики, за нас
пред трона на Господа-Бога небесни.

Иван МИЛЕВ

Заедно в храма

Светлите слънчеви пръсти разкъсват
сънната сива мъгла,
бавно от нея небето отгърсва
своите сини крила.

Дай ми ръката си, мое момиче, —
слънцето грее навън,
още си слаба, не можеш да тичаш,
слаб е смехът ти, без звън.

Дългата болест направи по-мъдри
твоите детски очи,
бавно пристъпваш, но в светлите къдри
слънцето сплита лъчи.

Помниш ли, как те повдигнах да станеш,
да коленичиш до мен?
Огънят, властно сърцето ти хванал,
дишаше в теб притаен.

Помниш ли? Нашата малка молитва
беше без думи, но Бог,
зная, че чу — сред съзните се влита
в нея надежда, любов.

Тихо в иконата Той се усмихна,
с благо и бледо лице,
страшната мъка потръпна и стихна.
Тихо бе в мойто сърце. . .

Днес ще отидеме заедно в храма.
С радост ми даваш ръце,
зная, към Него безкрайна, голяма
обич грей в твойто сърце!

Кинка КОНСТАНТИНОВА

ИЗ ЖИВОТА НА ЕПАРХИИТЕ

ДОРОСТОЛСКА И ЧЕРВЕНСКА ЕПАРХИЯ. Пак на конференция. — За трети път тази година свещениците от Русенска епархия получиха призователни писма за участие в служебна конференция: в Русе — на 5 и 6 ноември; в Разград — на 14 и 15 с. м.; в Попово — на 12 и 13 с. м.; в Силистра — на 29 и 30 октомври; в Тутракан — на 31 с. м. и в Бяла — на 19 ноември. И започнаха да се подготвят за нея, защото почти всички имаха поставена задача.

Зимата като че поиска да изпревари, времето отрано се застуди, но това не попречи на определените дни почти всички свещеници да се явят в околийския си град. Отрано е започнала църковната служба. Служат неколцина свещеници. Личи старанието им да се представят добре — службата трябва да бъде образцова за групите съслужения. Не само свещениците са в църква. Макар да е делничен ден, храмовото посещение е изключително. За службата е оповестено предварително и тя е привлекла повече богомолци.

Без да се губи време, конференцията започва. Митрополит Михаил я открива със встъпително слово. В него засяга всички въпроси, които се поставят от висшата църковна управа за предстоящо изпълнение от свещениците. Набляга на дълга на пастиря достойно да извършва благодатната си служба.

Препенка на службите и проповедите. Посочват се достоинства. Допуснатите недостатъци — също. И служаци, и проповедници са насърчени от одобренята, приемат със задоволство и братската критика. Разбира се, архиереят, който не пропуска ни един момент от службата, има меродавната дума. И я казва с бащинска откровеност и авторитет. Похвалата му радва, уместната му забележка задължава.

Протича набелязаният дневен ред. Лекция върху св. Литургия — от Високопреосвещения ръководител на конференцията. Свещениците слушат с внимание, поинтересните данни си записват. Докладите върху материал, зададена за усвояване за предстоящите изпитни събеседвания — Деяния Апостолски и сборните послания на ап. Петра — са подготвени грижливо. На тази конференция събратята им епархийският съветник прот. Кирил Маринов и поповският архиерейски наместник прот. Иван Цанев имат възложена грижа — първият да припомни за живота и дейността на еп. Софрония Врачански, по случай 150-годишнината от издаването на

Кириакодромисна, а вторият — да сподели мисли със свещениците за пастирския дълг, извлечени и от личния му пастирски опит. Словото и на двамата е непревзето, наситено с рядка сърдечност. Архиереят, няколкократно слушал беседите, не изпуска пак ни дума — личи радостта му, че има ценни сътрудници свещеници. И гордостта, която си позволява, е тази. Не пропуска и той да направи ценни допълнения и разяснения на изложеното от тях — и общото задоволство е още по-пълно.

Докладът се за работата на институтивния синодален курс, състоял се през лятото в Черепиш, от участник в курса. Отговорниците по групите съслужения уведомяват за постиженията си, изтъква се постигнатото от провеждането на катехизическите беседи. Не минават формално тези въпроси, Владиката е в течение на всяка гръбна, знае къде какво е направено — и положително сочи за пример, напътства за превъзможване трудностите.

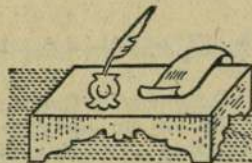
Излитните събеседвания върху сборните послания на светите апостоли Иоана, Иуда и Иакова са проведени през мингалата конференция. Но и сега се посвещават час-два за опресняване на знанията.

Вечерията привлича пак множество богомолци в църква. Някъде — храмът се оказва тесен да ги побере. Масите по средата и солеят са препълнени с петохлебия: в Силистра — 164, в Попово — 274, в Тутракан — 184, в Разград — 135 (и 60 панихиди), в Бяла — 160 (и 140 панихиди).

След Вечерията — беседа от прот. Иван Цанев пред христианите. Архиереят взема повод от изказаните мисли и ги утвърждава с авторитета си още повече в съзнанието на слушателите, които имат чувството, че са били на празнична служба.

Ни следния ден работата продължава с неотслабващ интерес. Не остават незасегнати и финансово-административни въпроси, за издръжката на църквата, за пласмента на свещи и пр. След привършване на дневния ред, митрополит Михаил произнася заключителното си слово, дава архипастирски напътствия, раздвижва пастирското съзнание, призовава Божията подкрепа при изпълнението на пастирския дълг.

Прекарани са два дни (в Тутракан и Бяла — по един) в пълноценна работа, в действително братска атмосфера. Не само духовната трапеза бе обща, не и телесната, в приготвянето на която някъде имат дял и заслуга пресвитерите на домакинските свещеници. — В.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Светият Синод на БПЦ в пълен състав на 23 ноември 1956 откри заседанията на своята редовна зимна сесия. Отсъства само Негово Високопреосвещенство св. Видинският митрополит Неофит, който ще вземе участие в заседанията по-късно.

Защита на дисертационен труд в Духовната академия „Св. Климент Охридски“. — На 29 ноември, т. г., 17 часа, в аулата на Духовната академия се състоя тържествено заседание на академическия съвет, на което аспирантът при катедрата по Священо писание на Новия завет иеродякон Сергей Петров Язджиев защити дисертацията си на тема „Мисионерските речи на

светите апостоли Петра и Павла в книгата „Деяния на светите апостоли“ за получаване на учената степен „кандидат на богословието“.

След изпяване кантата на Светейшия патриарх Кирил и молитвата „Отче наш“ от хора на Духовната академия, ректорът Преосвещений Макариополски Николай откри заседанието и даде кратки животописни сведения за аспиранта и за неговата научна дейност. След това иеродякон Сергей, в кратък автореферат, изложи и защити своята дисертация. В нея основното положение е, че единството в Христовата църква може да бъде осъществено само върху основата на св. право

славие. Аспирантът оборва погрешното становище на Запад за различие между ап. Петър и ап. Павел (така наречените „петренизъм“ и „павленизъм“).

Изказаха се рецензентите г. Христо Гяуров, професор по Новия завет и научен ръководител на аспиранта, и г. Иван С. Марковски, професор по Ветхий завет, които посочиха достойнствата и някои непълноти и слабости на дисертационния труд и дадоха, в заключение, благоприятна оценка за научните и личните достоинства на аспиранта, заради които намират, че може да му се даде учената степен „кандидат на богословието“. В последвалите разисквания взеха участие проф. прот. Христо Димитров, свещениците Витан Кечев и Димитър Радованов и г. Александър Милев. Общо, изказванията бяха благоприятни. Особена тържественост внесе изказването на г. Милев, преподавател по старогръцки език в Държавния университет, който, следвайки в това отношение една прекрасна академическа традиция, започна и завърши изказването си на латински.

Отговори аспирантът, и след обобщението на Преосвещения ректор се пристъпи към гласуване. Академическият съвет единодушно присъди на аспиранта учената степен „кандидат на богословието“. Това решение подлежи на одобрение от св. Синод.

На тържественото заседание, освен професорското тяло и студентите на академията, присъстваха Негово Светейшество патриарх Кирил, синодалните архиереи Доростолочервенский Михаил, Врачанский Паисий, Ловчанский Филарет, Старозагорский Климент, Сливенский Никодим, епископите Левкийский Партений и Траянополский Симеон, съветникът при Комитета при МС по въпросите на БПЦ и на религиозните култове г. Димитър Тодоров, както и много архимандрити, свещеници, общественици и пр., които се интересуват от живота и постиженията на Духовната академия.

На празника на Софийската духовна семинария, св. Йоан Рилски, 1 ноември 1956. — По случай патронния празник на семинарията, Преосвещеният ректор в съслужение с духовниците-възпитатели отслужи в навечерието Велика вечерня с петохлебие и утриня бдениене, а сутринта — тържествена Архиерейска св. литургия. Прекрасно пяха ученическият хор, под доказаното вече майсторско ръководство на учителя по пение г. Аврам Вачев. На бдението, макар и за първи път изпълнено, хорът се домогна до молитвеното вживяване във вдъхновените църковно-музикални творби.

На причастния произнесе слово ученик от последните класове. На края благоухан и прекрасен венец бе архиерейската проповед на дядо Тихона. Жадно поглъщаха семинаристите думите-жива вода на духовния си отец.

Преосвещеният ректор с вълнение предаде благослова на патриарх Кирила и св. Синод. Трикратно мощно „Многая лета“ проехтя всред стените на храма. — И. П. А.

ВЪЗНИШИ НОВИНИ

Китай. Силно нарастване на населението. — Според най-новите статистически данни, населението на Китай възлиза днес на 618 милиона жители и се увеличава в размер от един милион новородени всеки месец. Дневното нарастване е от 34.000 новородени, т. е. с 1/3 повече от дневното нарастване на населението в целия свят. И това нарастване, с оглед на здравните грижи, на хигиената и на възможностите за храна, в течение на годините ще става все по-голямо. Поради климата, почти половината от територията на Китай е населена само с 1/20 от общия брой на жителите. Китай продължава своята политика на разширяване и твърди, че има място за още 600 милиона люде, без да бъде поставен въпрос за свръхнаселеност. Но въпросът за храната и за нейното разпределение остава основен въпрос („Ла Прес медикал“, № 75, 20 октомври 1956).

САЩ. Расова дискриминация и във висшите училища за лекари. — През 1955 година от осемдесетте и две висши училища за лекари в САЩ са излезли 6997 правоспособни лекари, от които черни само 173, големият брой от които (132) са излезли от двете специални за черни висши училища (пак там).

Една културна стогодишнина за католическия свят. — През септември 1956 в Париж, с църковни служби, конференции и пр., е била чествувана стогодишнината от основаването на голямото католическо месечно списание „Етюд“, основано в 1856 година от ордена на иезуитите. Излезлите през тоя период годишници на „Етюд“ образуват близо 300 големи тома. В течение на това време е имало само три прекъсвания: от м. август 1870 до м. септември 1871 (поради капитулацията в Седан), от 1880 — 1888 (поради ограничителния декрет на Жюл Фери) и от 1940 — 1944 (поради трагичните за Франция събития по време на втората световна война).

Възхитителна е желязната воля и последователност, проявени от уредниците на списанието през тия дълги и не винаги лесни за тях години, в служение на поставената цел.

Египет. Премахване на духовните съдилища. — Един нов закон, който е влязъл в сила от 1 януари 1956, премахва духовните съдилища в Египет. По силата на този закон, всички духовни спорове безразлично дали се отнасят до християни, евреи или мюсюлмани, се предоставят на гражданските съдебни места.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Св. Климент Охридски. Слово, произнесено на 8 декември 1956 на св. Литургия в параклиса на Духовната академия „Св. Климент Охридски“ в гр. София. — + Старозагорский Климент.
2. Литературното наследство на св. Климент Охридски. — Ал. Милев.
3. Възможността на богопознанието в светлината на Откровението. — Д-р Ив. Г. Панчовски.
4. Димчо Дебелянов (II). Продължение от бр. 43 от 29 ноември 1956. — Д-р Дим. Пенев.
5. Сигурността на минните работници — въпрос на християнската съвест. — Л. Чолаков.
6. Църковен амвон: Единството на духа. Слово за неделя четиринадесета подир Кръстовден. — Д-р Тодор П. Тодоров.
7. Художествен отдел: Срецу Петковден. Скица. — Ст. Кръстев; Към св. Климента Охридски (стих). — Иван Милев; Заедно в храма (стих). — Кинка Константинова.
8. Из живота на епархиите: Доростолска и Червенска епархия. Пак на конференция. — В.
9. Църковна и обществена летопис.
10. Възниши новини.